

GLASILA OBMEJNIH SLOVENCEV

2. štef.

Gornja Radgona, dne 13. januarja 1922.

IV. leto.

„Črna“ in „bela“ roka.

Jugoslavija je dežela vseh neverjetnosti. Ne samo, da smo razcepljeni na bogvekoliko strank in stranic, celo med vojaštvo, kjer dosedaj ni smelo biti govora o strankarstvu — se je isto zaneslo ter obrodilo dvoje sadov: „bela roka“ in „črna roka“. Slednji naziv nam ni tuj iz roparskih ameriških pripovedk, pač pa nam je „bela roka“ čudna in nova prikazen. Ogledimo si te državne strahove bolj blizu.

Imeli smo vladno krizo. Komaj je bila „rešena“ in imenovana „nova“ vlada, že je moral vojni minister Žečević odstopiti. Gospod Pašič se je nato napotil k kralju in se vrnil zelo slabe volje in kmalu nato se je po vsaki vasi govorilo o belih in črnih rokah...

Poglejmo si zgodovino teh „rok“! „Črna roka“ ima junaško zgodovino, akoravno je precej pristnohajduškega obelježja v tej stranki. Ko so padli zadnji Obrenovići je bila takratna Srbija v velikih stiskah in nevoljah. Pretili so vnanji in notranji boji. Začelo se je intenzivno narodno-obrambno delo. Naročilo se je moderno francosko orožje, snovale organizacije. Slovita je bila „Narodna Obrana“ kot javna organizacija ter „črna roka“ kot tajna organizacija.

Idealisti, katerim se je zdelo organizatorično delo in diplomatska politika prepočasna in nerodna, so segli po tajni organizaciji, v kateri so se združili pod geslom „Ujedinjenje ali smrt“. Vidni znak jim je bila črna roka ali pa, kakor sem to videl ponekod, tudi mrtvaška glava. — To gibanje se je začelo najprej med oficirji in je potem prešlo v civilne kroge, med uradništvo. Glavna dolžnost vsakega člana je bila, obveščati vodstvo organizacije (katerega pa niso člani niti poznali, niti smeli poznati) o vsakem važnejšem aktu. Takrat so bili na vladi radikalci, ki so občutili vso silno moč tajne organizacije, niso pa imeli dovolj moči, da nastopijo proti njej. Razumljivo je, da so tako organizacijo podpirale vse opozicijske (vladi nasprotne) stranke kakor demokrati, takrat srbski samostalci in drugi. Radikalci so pa bili dobri politiki, pa so samo čakali, dokler ne pride ugoden čas, da planejo. Prezgodaj začeti bi pomenilo za njih — poraz, kakoršnega še ni zabeležila zgodovina. — Kolo časa se je zasukalo in svetovna vojna je postala „črnorokcem“ deloma usodepolna. Po junaškem in napornem umiku preko Albanije se je posrečilo radikalni vladi, da je z najrazličnejšimi sredstvi udušila (navidezno) vse signirane „črnorokce“. Prejeli so jih za veleizdajo. Med obsojenci je bilo zelo mnogo dobrih in naravnost izvrstnih oficirjev, za katere se je celo angleška in ruska vlada potegnila; seveda brez uspeha. Glavnega vodjo polkovnika Dimitrijevića so ustrelili skupaj z več tovariši, mnogo pa so jih zaprli v dosmrtno ječo. To pa nikakor ni bil konec „črne roke“. Njeno nalogo so prevzeli spredaj imenovani srbski samostalci ali demokratje. Z njeno pomočjo rovarijo tajno proti radikalcem, ki pa imajo svojo „bela roka“.

K tej „beli roki“ pripadajo tisti gospodje, ki so po posebni „milosti“ radikalne stranke ali pa po njeni zasluzi splezali na višje službeno mesto. Iz hvalečnosti morajo seveda biti pri „beli roki“.

Če pa hočemo biti odkritosrčni, si moramo reči, da škoduje državi in njenemu jedinstvu „črna roka“ ravno tako kakor „bela roka“; kajti obe streme za tem, da vlada v državi — general. Armada pa mora biti vzvišena nad vsem; biti mora braniteljica države in njenih mej. Ona je le nekako izvršno orodje ljudske volje, ne pa komandant nad ljudsko svobodo.

O „beli“ in „črni“ roki bi se dalo še pisati, pa je bolje, da se ne piše, ker imamo že dovolj umazanega perila drugod in ga ne iščimo v krogih, kjer iz dolgotrajnega ustvarjajo politiko. — Za danes zadostuj le toliko v pojasnilo, ker se je o tej novi prikazni zadnji čas veliko pisalo.

— Narodni poslanec Fr. Pišek.

Neizprosna smrt ne izbira in ne vprašuje nikogar. Vsak čas nam naznani časopisje smrt kakega zaslužnega moža. Nas obmejne Slovence je zelo potrla, ko smo izvedeli, da je na praznik sv. Treh kraljev ob 1/2 10 uri predpoldne g. Franc Pišek, narodni poslanec, bivši dolgoletni župan — umrl na svojem domu v Orehovi vasi pri Mariboru. Dočakal je starost 66 let. Izvršujoč svoje dolžnosti kot nar. poslanec se je močno prehladil in kmalu podlegel zavratni bolezni.

Pokojni Franc Pišek je bil rojen 3. dec. 1856 v Hotinji vasi. Obiskoval je samo ljudsko šolo, vendar si je z izredno marljivostjo pridobil bogato politično in gospodarsko znanje. Domači občini je županoval 24 let neprenehoma in je pri političnem ter narodnoobrambnem delu mariborske okolice igral vlogo vnetega borilca za svobodo slovenstva.

Pod Avstrijo je bil drž. poslanec od leta 1907 do preobrata in je bil vedno mož na svojem mestu, delaven, skrben, požrtvovalen in nesebičen.

Umrl je — mož. Za njim plaka poleg potrte družine sleherna slovenska hiša, ki je kdaj čula njegovo ime. Ni ga več med narodnimi delavci. Odšel je k Bogu Pravice po svoje plačilo.

Njegov veličastni pogreb je bil glasna priča, kako priljubljen je bil pokojnik.

Bodi mu lahka domača slovenska zemljica, kateri je posvetil vso svojo ljubezen!

Važno za invalide.

Važno opozorilo za vojne invalide, vdove in sirote radi dodatkov k pokojninam.

Po čl. 21 zakona o invalidih z dne 15. decembra 1921 se ustavi s 1. januarjem 1922 izplačevanje dodatkov k pokojninam: 1. za invalide, ki jim je bilo povodom zadnjega pregleda priznana manj kakor so 50% invalidnosti in sicer za njihove osebe in za otroke; 2. za vse invalide dodatek za dva otroke, tako, da jim ostane le za tretjega in nadaljne otroke izpod dopolnjenega 16. leta; 3. za vse vdove brez otrok, ki so mlajše kakor 45 let in sposobne za delo; morebitno nesposobnost morajo dokazati z nekolekovanim izpričevalom, ki ga izda brezplačno uradni zdravnik; 4. za vse invalide brez ozira na odstotke in število otrok ter za vse vdove brez ozira na število otrok, ako plačujejo več kakor 36 dinarjev neposrednega davka (po odmeri davkov za finančno leto 1920/21).

Ker bo treba na temelju tega zakona novo pregledati in popraviti vsa nakazila invalidom, vdovam in sirotam, ki so še bila pripravljeni za izplačila dne 1. januarja 1922, ne

bodo mogli poštni uradi dostaviti zneskov, kakor običajno v prvih dneh januarja. Vse prizadete stranke naj upoštevajo, da je s to spremembo združeno ogromno delo, ki bo izplačevanje zavleklo za nekaj časa. Vsakdo naj o tem obvesti svoje znanke invalide in vdove in jim priporoča, naj opuste vsako pismeno in osebno pritožbo v Ljubljani. Uradi bodo skrbeli za to, da se bodo pokojninski prejemki v smislu goraj označenega zakona kar najhitreje nakazali.

Koncert Bralnega društva.

Gornjeradgonsko Kmetijsko bralno društvo priredi v četrtek, dne 19. januarja v dvorani Posojilnice svoj prvi pevski in tamburaški koncert, na katerega vabi tem potom vse prijatelje ljudske prosvete. Koncert se vrši pri pogrnjenih mizah. Točilo se bo pristno domače vino in dajala hladna jedila, kava in čaj. Začetek točno ob 7. (19.) uri zvečer. Konec ob polnoči (24 uri).

Program koncerta je sledeči:

1. Slovan (mešan zbor, Hrabroslav Volarič.)
2. Savski valovi (tamburaški zbor.)
3. a) Ave Maria (mešan zbor A. Schwaba.)
b) Po jezeru (narodna, mešan zbor, St. Premerl.)
4. Krasen pogled (ženski dvospev s spremljevanjem tamb. zbora.)
5. a) Ptici (ženski zbor, V. Vodopivec.)
b) Misli moje (ženski zbor Klaič V.)
c) Slovenske mladenke (ženski zbor.)
Odmor 1/2 ure.
6. a) Pojdem v rute (moški zbor, kor. narodna. O. Dev.)
b) Gor čez izaro (moški zbor, kor. narodna. O. Dev.)
c) Žabja svatba (moški zbor, Vinko Vodopivec.)
7. Valce elegante (tamb. zbor.)
8. a) Planarica (meš. zbor. Fr. Ferjančič.)
b) Planinska roža (meš. zbor B. Ipavic.)
9. a) Oj Hrvati (tamb. zbor.)
b) Moj pozdrav (valček, tamb. zbor.)
10. Lahko noč (moški zbor, Haidrich.)
11. Koračnica Zvonimir (tamb. zbor.)

O d m o r.

Zatem prosta zabava s petjem in tamburanjem. — Konec ob polnoči. Opozarjamo gornjeradgonske in okoliške Slovence in sploh vse prijatelje prave ljudske prosvete na to prireditve ter vabimo k obilnemu obisku. Vstopnice po 5 dinarjev se dobe v predprodaji v knjigarni „Panonija“ in je število istih omejeno. Kdor se za koncert zanima, naj si kupi vstopnico takoj, da ne bo pozneje neprijetne zamere!

Za нравni prepored naroda!

Da je ta prepored potreben, kdo bi hotel in mogel tajiti? Kdo bi hotel zagovarjati surovost in podivljanost ljudstva po vojni? Kdo, ki je sam resnično izobražen, bi ne želel, da bi naše ljudstvo plemenitejše mislilo, govorilo in živelo? Pa bodi kdo stranke katerekoli! Naj smo si sicer še tako različnega mišljenja in stremljenja, v tej eni točki se lahko zedinimo vsi! Okoli tega ideala — naš narod нравno dvigniti in ga oplemeniti — se moremo in moramo združiti vsi pošteno misleči, sicer ne bo uspeha, marveč se bomo pogrezali le še v večjo surovost in nemoralnost. — Zato se je v teku tega leta sestavil odbor za нравni prepored naroda, obstoječ iz pripadnikov raznih strank. Sklep posvetovanja tega odbora je, da se začne z novim letom izdajati nov list „Preporod“, čigar svrha je нравna povzdiga naroda. Drzno je, v tem času začenjati z novim listom. A izkazalo se je, da je gibanje brez glasila nemogoče. Cena listu bo kar mogoče nizka, da se čim najbolj razširi in ideja нравnega preroda prešine vse naše ljudstvo. List bo nepolitičen in nestrankarski. Vse šole, društva, zavodi in druge korporacije kakor tudi vsi posamezniki, poštenjaki in plemenitniki, ki želijo нравnega zboljšanja naroda, naj podpirajo to velevkulturno in narodno akcijo s tem, da si naroče njeno, glasilo. V nedeljo 22. januarja pa bo v isti namen

